

1479
1860

Handwritten signature or initials

218

MIK

JELENLEG TEENDŐINK?

4

Ára 40 kr. o. é.

DEBRECZEN

CSÁTHY ÉS TÁRSA TULAJDONA.

1860.

Dr BALLAGI GÉZA.

MIK
JELENLEG TEENDŐINK?

AM
BIBLIOTHEQUE DE LA FACULTE DE THEOLOGIE

Alkotmányos életébe visszahelyezett hazánk iránti kötelességünket véljük teljesíteni azáltal, midőn e mély avatottsággal s hazafiui ernyedetlen szeretettel irt röpiratot közrebocsátjuk s azon hiedelemben vagyunk, hogy a tisztelt közönség e higgadtságot tanusító elmefuttatásból meritend hasznos elveket, melyek alkotmányos átalakulásunk javára fordíthatók.

Debreczen 1860. november.

A kiadók.

Mindent elbeszélni nem volt czéлом.....

Tacitus Annal. III. 65.

Mik jelenleg teendőink?

Nem tartom könnyűnek a feladatot, midőn jelen időszakban a hazafiui kötelességek és teendőkről kívánok szólni és nehezen is határoztam magamat e röpirat megírására; azonban ezt a hazafiui kötelesség parancsolja tennem, jelen korszakban, midőn a politikai rázkódások és átalakulás moraja közt, a hon nagy része ámulatos zavarban van, nem találva magát rendes sodrába épen azon időszakban, midőn a gyors cselekvés és tevékenység mindenkinek hazafiui kötelessége. Érzem gyengeségemet, hogy nem felelhetek meg kellőleg az avatott szakemberek által is nehéznek tartott feladatnak: azonban a hiányokat mentse ki a jóakarát és azon szándék, melyet ennek írásakor éreztem s ne tulajdonítsa tisztelt olvasóm e rövid elmefuttatást másnak, mint ernyedetlen hazafiui lelkesedésem s drága honom iránti ragaszkodásom kifejezésének.

Hazánk legnagyobb férfja s szeretem mondani profétája mondá: „Magyarország még nem volt, hanem lesz.“ Mit érzek e nagyjelentőségű szavak alatt: azt fölösleges tolmácsolnom. E szavakat én biztos remény-

ágnak tekintem nemzeti nagy létünk kifejlődésére s felvirágzására nézve. Azonban valamint a fa gondos kertész kezei által óvatik meg az eltörpüléstől s nő sugárra: úgy a nemzetek jövője, annak jeles fiai ébersége s gondos intézményei által biztosítatik afelől, hogy a nemzet dicső, a hon virágzó lehessen.

Hogy felvett tárgyunkat kellőleg meghányhassuk vethessük s az eseményeket körvonalazhassuk: töhegyre kell állítanunk az ezekkel szoros lánczolatban levő mul-
tákat s szembe állítani a jelen viszonyokkal.

Háromszáz és néhány éve, mióta a magyar szent koronát az osztrákházra bizta őseinknek bizalma és jó-
irányu hazafiui intézkedése, nyugtot akarván szerezni a sok felől zaklatott nemzetnek. Jól számítottak e őseink: azt a történet nyilván tanúsítja. Annyit még elleneinknek is el kell ismerniök, hogy legalább a szegény haza, a pártoskodásoktól — melyek a különböző királyok alatt nemzetünket pusztították — megóvatott; annyit pedig még elfogult honfiaink sem tagadhatnak meg, hogy találkoztak az osztrák uralkodóház közül jeles királyok, kiknek uralkodása a nemzetre nézve valóságos nyereség volt.

Törvényéhez és koronás királyához hűségéről ismeretes nemzetünk több ízben védoszlópa is volt az uralkodó háznak, főleg a porosz és frank háboruk folyama alatt s nem egy ízben menté meg a magyar fegyverek hatalma és a kifogástalan hazafiság a trónt az összeomlástól, nem ingathatván meg a magyar jellemzilárdóságát a trón elleneinek semminemű ígérete. E történeti igazság Európa által be van ismerve s még a hidegvérü angol nemzet Niportja is azt mondá rólunk a Bonapartei hadjárat alkalmakor: „olyan ereje van a magyarországhban uralkodó egyességnek és egyet-

értésnek, hogy a magyarok voltak elsők, kiknek segítségével az ellenség győzelmes fegyverének ellen állani lehetett és azt mondani, midőn Bonaparte Napoleon Bécsbe akarta a békepontokat parancsólág előírni, hogy ott szabatik határ az ő táborozásának.“ Az események folyamában azonban feltűnt a lángszellemű II. József császár uralma és a nemzetnek nyolczszázéves alkotmányát felforgatta, magasröptü nézeteinek azok levén honboldogításra irányzó nézetei. Ugyanis II. József, sokoldalú üdvös és korszerű intézményei közé jónak látta befoglalni a nemzet alkotmányos életének legfőbb tényezőjét, az országgyűlés ellörlését s megtarthatásának szükségtelenségét, koronáztatásának — mely által avatztatik fel pedig az uralkodó a nemzet törvényes királyaul — elhalasztását, sőt a magyar szent koronának s jelvényeinek, a posonyi várból, rendes helyéről Bécsbe vitetését. A lángeszű uralkodó tovább ment, hatalmas birodalmat akarván alkotni, a birodalmi egységet s annak létesítését kísérle meg, a nemzeti nyelvet eltörölvén s a német nyelvet hozván be mind az iskolák mind a beligazgatásban. Hogy pedig a magyar alkotmányos élet csak történeti adatokból legyen ismeretes: a megyegyűléseket megszüntette, főispánok helyett királyi biztosokat alkalmazván, a tiz kerület alá beolvasztott megyéket azok által igazgattatta s több olynemű intézményt léptetett életbe, melyek a magyar nemzet törvényeivel ellenkezők és sérelmesek voltak. Mely rendeletei a rendekben sok kedvelleniséget és a nemzetben elégedetlenséget szülvén, miután azoknak életbeléptetését a lángszellemű fejedelem sem találta kivihetőknek: az 1790^{dik} évi január 18^{kán} minden rendelését visszavonta, az országot előbbi tör-

vényes állapotába helyezte s a szent koronát február 18^{kán} az országba visszaküldte. Mily örömmel vette a nemzet ez intézkedés megtörténtét s mily erélylyel történtek az átalakulások: azt a következmény megmutatta.

Az elnyomatás megszüntével, Bihar-megye volt az első az országban, mely a váradi, diószegi és debreczeni hármasság gyűlésezés folytán magát szervezni kezdé, Bihar-megye volt az átalakítás szövétnek vivője és ő utána mentek az ország megyéi. Bihar-megye tette első szabadszelleme feliratát az ország rendeihez, írván:

„Ha azokra a nem régi időkre visszatekintünk, a melyekben a múlt határ nélkül való uralkodás alatt szenvedt elnyomattatásunkból kilábadozni kezdvén, a vármegye gyűlése tartásának szabadságába visszajöttünk: elfogódik szivünk azon örömen és gyönyörűségen, melyet az ország minden vármegye státusainak akkori egyetértésén érezünk. Ugy látszott az akkori időben lett levelezéseiből a vármegyéknek; hogy az egész ország státusából egy lélek szól s azt lehetett reményleni, hogy az akkor várt s ohajtott s már beállott országgyűlésen oly nagy egyetértés fog lenni, melyhez hasonlóról a historiák sem emlíkeznek.

Amennyivel nagyobb volt örömünk s reménységünk, annyival nagyobb keserűséggel tapasztaljuk nemcsak némely vármegyékben, hanem magán az országgyűlésen a magát mutogatni kezdő egyenetlenséget s meghasonlást.

Köteles minden igaz hazafi azon igyekezni, hogy ezen hasonlóságnak a kezdetével mindjárt elejétettessen s hogy ezen multhatatlan kötelességünk eleget tehessen, minden melleleg való tekintetet s maga szeretetét félre tévén, szükség legelőbb is ennek eredetét s okát kitanulni igyekezni.

Ha a múlt szomorú időben való egyességnek okát vizsgáljuk, annak nem egyéb okát találjuk; hanem, hogy a múlt szabadakaratú uralkodás alatt, az ország mind a négy státusai egyformán nyomattatván, egyforma erővel igyekezett mindenik törvényes szabadsága megtartásán. Ekkor, hogy céljokat elérhessék, senki a másikat más-képen nem nézte, hanem csak mint magyar nemzetbeli hazafit, aki vele ebben az országban csak hazája, vére, atyjafia s vagyona oltalmára állott egy társaságban. Ekkor minden hazafi minden erejét egyenlőképen szentelvén fel hazájáért, senki kérdésbe sem vette, hogy lehetne olyan közöttök; aki noha szintugy, mint ő, mindenét hazájának feláldozza, mégis vele egyenlő jussal, egyenlő haszonnal ne bir-

hatna: ez az egyenlőség volt az egyetértésnek fundamentoma, ez az egyenlőség nyitott utat törvényes szabadságaink visszaszerzésére; de valaminek az egyenlőség egyesített bennünket: úgy a különbség szerez közöttünk hasonlást. Ugyanis:

Ha gondolóra vesszük; hogy az ország státusai közül, már egyik rendnek a mult kedvetlen időkben elvesztett jussai, jövedelmei még országunk gyűlése előtt különös királyi resolúciókkal vagy visszaadattak, vagy visszaadattatása megígértetett; bizonyos, hogy annak a státusnak már annyi sérelme nincs, mint a többinek; noha azok is illetik őket, amelyek a több státusokat, de csak magok személyeket, nem maradékaikat s eszerint mind a négy rendeknek nem lévén már mindenekben egyforma okok az ugyanazon egy célra, az egyenlő erővel való igyekezetre, nem csuda, ha találkoznak is olyanok, akik az előbbeni egyességgel annyit, mint azelőtt nem gondolnak. Mikor pedig azt is tekintjük, hogy vagyon olyan nevezetes része hazánkfainak, akiktől (noha meg kell vallani a mult szomorú időkben szabadságunk védelmezésében a többekkel egy erővel dolgoztak) a polgári szabadságoknak, hasznoknak némely részét elakarják vonni s ezzel az egyenlőséget közöttünk hazafiak között megakarják rontani; nem csuda az ország státusai között való hasonlós: mert hogy kívánhatja azt akárki is, hogy néki az országban a vallásbeli különbségért több beneficiuma legyen mint a másoknak? a nemesi praerogativa s a jószág senkinek is közülünk nem a vallásbeli buzgóságért; hanem a hazának tett szolgálatért adattatván, bizonyára az ilyen gondolkozású férfiak a hasonlós csinálással hazánkat csak oda akarják visszavinni, ahol volt és ahonnan szabad uralkodásu fejedelmünk arra fordította: amely felé akarta.

El vagyunk hitelve, hogy nincs hazánkban oly elfajult hazafi: aki nemzetének szabadsága maradékról maradékra való megerősítetést ne kívánná. Ebből az igaz hazafiu indulatból keressük meg mi is nagyságtokat kegyelmeteket, hogy ezen egyenes gondolkodásnak helyt adván, követjeiknek ujlag parancsolják meg, hogy azokat ugyan akik már is fére vonni látszanak (amelynek, a hitnek némelyek által lett le nem tétele is egy jele) intsék meg, hogy az igaz hazafiu indulatról el ne felejtkezzenek, főkép pedig azokat, akik elvesztett beneficiumainak nagyobb részét ami munkálkodásunk után már vagy visszanyerték, vagy visszaadások eránt ígéretet vettek, emlékeztessék, hogy mi vérünkkel nyert s oltalmazott jószágot bírnak s magok hasznokért a körboldogulást országunknak fére ne tegyék és meg ne bánassák velünk; hogy ami fiaink oltalmazások alatt birt jószágban nyugodnak. Hazánkfiai azon részének pedig, amelynek kérései megadásában némelyek gátlást tenni kezdettek, semmi szomorúságot és kedvetlenséget kéréseknek megtagadásával ne okozzanak, kéréseik mind olyanok lévén, hogy azáltal, ha azok megadólnak is, a más résztől véle semmi el nem vétetődik, azonkívül is a hazának oltalma-

zásában egyenlő erővel s veszedelemmel fáradozván, egyenlő hazafiúi juss és szabadságot érdemeltek, itéljék meg, hogy semmi illetlenebb nem volna, mint az, hogy épen akkor, mikor az oláh papoknak, azért hogy unitusok, a magyar státusokkal egyenlő jus adódik, ugyanakkor más magyar hazafiaknak hazafiúi jussok kisebbsítették, holott hazafit és státust nem vallás, hanem a nemzeti születés teszen, gondolják meg, hogy mihelyest léssen olyan része a státusnak, amely egyenlő jussal s haszonnal nem bír a többivel, lehetetlen, hogy irigy szemmel ne nézzen és meg ne hasonljon.

Egész bizodalommal vagyunk, hogy nagyságtok kegyelmeitek gondolkozásunknak egyenességét, igazságát megismerik és hogy az egyetértéssel, amelynek dolgaink kezdetével oly nagy hasznát vettük, országunk s nemzetünk jussát mozdíthatatlan fundamentomra építhessük, ebbéli kívánságunkat nagyságtok kegyelmeitek is előmozdítani kívánják s követeiknek ezzel megegyező instructiot fognak (minthogy a kisebb késedelem is veszedelmes) mindjárt küldeni.

Továbbá, vnlamint eddig is hozzánk mutatott bizodalombokat s velünk való egyetértését nagyságtoknak kegyelmeiteknek különös barátsággal vettük; ugy most is kikérjük, méltóztassanak továbbra is minket minden magát előadandó fontosabb dologban tudósítani, hogy mi is készségünket, és hazánkhoz való szeretetünket bizonyíthassuk. Akik egyéberánt atyafiságokba, barátságokba ajánlottak maradunk. stb.

Ha a II. József császár uralkodását s elveit a közelebbi mult tizenegy év történetével összehasonlítjuk: be kell vallanunk, miszerint a lefolyt tizenegy év ama kornak előidézett másolata, azon különbséggel mindazáltal, hogy a nemzetiségnek elnyomására szolgáló intézmények és organumok inkább jellemzik a közelmult időszakot. De a magyarok istene nem engedé, hogy választott nemzete leigáztassék, germanizáltassék s adott a nemzetnek nagy részben az üldözött protestáns vallás védelmezésének ürügye alatt eszélyességet, hogy összeforrjon, egygyé olvadjon. És megérlelődván a viszonyok, a kor bekövetkezett, midőn az uralkodó király, jobb tanácsadóinak szavára hajtván s a honboldogítókat köréből eltávolítva, megnyirbált emberi jogainkat s ezredéves alkotmányunkat — melynek pedig átalakítása, megrövidítése a koronás főt

nem, de egyedül a nemzetgyűlést illeti — visszaadni s minket előbbi állapotba helyezni jónak látta; az alkotmányos utat tartván legbiztosabbnak, a kedélyek lecsilapítására nézve.

Ez annyival czélszerűbb intézkedés volt, mert ami alkotmányunk törvényesen meg nem semmithető, nyelvünk nem királyi adomány, hanem Isten ajándéka s ennek használása oly kényszerítést nem szenvedő természeti jog, mint a levegő szivása s emellett az oly sokszor emlegetett *pragmatica sanctio*ban sem található olyasminek nyomára, mely a nemzetiségek korlátozására czélozna, s én azt vallom, miszerint nemzetiségünk, kegyelmes engedelem tárgya sohasem lehetett. Nem czélom ezen october 20-diki diplomának szűk körre szorítását elemezni: hanem csak a régi törvényes, alkotmányos rendszer életbeléptetésének módjáról akarok szólni.

Elsőben is az az általános kérdés foglalkoztatja a nemzetet jelenben, vajjon a diplomának életbeléptetésén siesünk e vagy halogassuk nemzeti organisationkat? Ha az 1790-diki események folyamát nem vesszük is példaul, — mivel egyik politikai időszak ellensége a másiknak s a korszellem kivánalmái mindig figyelembe veendőek a politika történetében — szerintem a jó hazafiság hozza magával, sőt parancsolja, hogy mielőbb átalakítsuk magunkat. Ezt tennünk kell egyrészt azért, hogy leszoríthassuk a működés teréről nemzetünk azon ellenségeit, kik a germanizálásnak eszközei, végrehajtóiként szerepeltek s tizenegy évi uralmuk folytán e szabadnak született nemzet fölébredése s szabad térre állása által saját törpeségökre redukáltassanak, hogy mielőbb tisztelettel ha-

joljanak meg azon nemzet előtt, melynek ezredéves megdönthetetlen alkotmányát sem a Reichsgesetzblattok milliói, sem az ő emberiellen intézkedéseik körül nem nyirbálhatták; másrésről azért is, hogy saját honfitársainknak tér nyiljék és adassék honfiui munkásságuknak a haza és nemzet javára szentelésére, hogy ne kellessék még october 20-dika után is német és cseh tisztviselők által kiszolgáltatott rendeletek és törvények előtt meghajolnunk, hogy előkészíthessük magunkat azon nevezetes országgyűlésre, melytől várjuk alkotmányunknak sértetlenül visszaállítását, ahol az egész nemzet tanácskozzék a hon boldogsága felől.

Kell tehát szervezni átalakítani magunkat, betölteni a tisztségeket, hivatalokat, hogy készen várjuk a viszonyok fejlődését s ne kellessék akkoron kapkodnunk, midőn már tette kell szállanunk.

Itt azonban azon lényeges és igen kényes kérdés merül föl: mikint válaszszuk tisztjeinket, hivatalnokainkat s kik alkalmaztassanak hivatalokra?

Jól tudom, itt ágaznak többfelé a vélemények s ezen legkényesebb kérdésnek megoldása nem csekély feladat, millió vélemény ellenében. Azonban én megkísérlem a véleményeket egyeztetni s mintegy irányt mutatni a választásokra nézve. Mielőtt azonban ennek fejtegetésébe bocsátkoznám: óvást kell tennem a netaláni gyanu ellen, miszerint én választásra nem vágyom, ahoz mint nemzettagnak, ha jogom volna is, igényt sem tartok, kedvet sem érzek s így igénytelen nézetem ne tekintessék más, mint az igaz tiszta hazafiság szemüvegén. . . Véleményem s indítványom tehát a választásokra nézve az lenne: választassék születés, rang és vagyon különbség nélkül minden becsületes hazafi, ki haza ellenes

tények elkövetésével be nem szennyezte magyar nevét s becsületét; de tekintet legyen a becsületesség mellett arra is, hogy főleg az ügy élére választandók ismerjék az alkotmány nélkül nem is képzelhető hazai törvényeket; továbbá a becsületesség és törvényeink ismerete mellett birjon a választandó erélylyel és kitarással, ehhez szükséges higgadt felfogással, hogy a zavaros napokban és körülmények közt habozás és ingadozás nélkül megállva, csak egy eszme lebegjen előtte: a haza java.

De az a kérdés, kiből választassanak tehát a tisztviselők? én azt mondom, tekintet nélkül minden becsületes hazafi lehet hivataljelölt, tekintet nélkül arra, vajjon a germanismus időszaka alatt volt e alkalmazásban, vagy sem? Én nem osztom azon általános, szerintem kárhozas és sajnálatraméltó nézetet, hogy akik a közel mult tizenegy év alatt hivatalt viseltek, ne jöhessenek választás alá.

Az 1790-diki hasonnemű átalakulás korszakában, Bihar-megye rendei, első megyegyűlésökön, a kinevezett főispán Teleky Sámuel grófot, azon az okon nem akarták elfogadni, mivel a gróf, az átalakulás előtt kerületi királyi biztos (Comissar) volt. Azonban a jeles gróf csendre intvén a rendeket s előterjesztvén, miszerint hazánk ügyének érdekében sokkal üdvösebb és kívánatosabb, ha magyarajku tisztviselők foglalják el a hivatalokat, sem mint ujlag idegen nemzetbeli egyének által töltessenek be azok s emellett, ha kezünkben van a hatalom, mi, jobban ismerve nemzetünk orvoslást igénylő bajait, inkább tudjuk azokat orvosolni, mint azok, kik ahoz nem is értenek,

de szívükön sem fekszik a nemzet ügye: ennélfogva a haza ügyét tartván szem előtt a Karok és Rendek, ragadják kezökbe a kormány gyepölőjét s tegyék azt, mit becsületes hazafiaknak tenniök kötelesség. Nagyon természetes, a megyegyűlés az előterjesztést elfogadván, a főispán hazafias irányu elvét jónak találta s a grófot főispánul elismerte. Ezt tette aztán a nagy Bihar-megye után a többi megye is.

A jelen politikai viszonyok ugyan nem hasonlíthatók minden tekintetben össze a József császár korszakával, a korszellem más követelményeket is szabott a nemzet elé: de a hivatalok betöltése iránt szerintem ugyanazon elvek követendők s elfogadandók.

Több okom van ezt állítani.

Vannak ugyanis a jelenlegi államhivatalnokok közt egyének, — különösen a jelenlegi nagyváradai és pesti kerületben, — kik részint azért szolgáltak s szolgálnak, mert más pályára nem készülvén, egyedül pennájok után tengethetik magokat; vannak ismét, kiket a körülmények sodortak be, nevezetesen, főleg a nagyváradai kerületben számtalan egyén van, kiket az emberi gyarlóságtól, a nemtelen boszuállástól ment jeles férfiu, az előbb kerületi főispán majd főtörvényszéki elnök, a magyar nyelvnek rendíthetlen védője s a Nádasdy-ministerium hatalmas charibdisé, csak azért alkalmazott, hogy míg egyrésztől emberi legszebb kötelességét teljesíti akkor, midőn a szerencsecsillag letüntével számtalan szerencsétlen embertársán segíthet; másrésztől a reájok várt behörtönözés vagy besorozás kellemetlen következményei alul menti meg őket. Mondom vannak ilyenek, kiket a körülmények sodortak be s kik azért jó hazafiak. Már most, ha ezen

nagyszámu tömeg az alkalmazástól elmarad s önvétkén kívül elüttetik : mit nyert akkor a nemzet, a haza? Megérte néhány ezer szülöttének szerencsétlenségét s előidéztetik a szakadás, pártoskodás s ahelyett, hogy erős nemzetté olvadnánk össze : a pártviszály férgé rágja a nemzet életfájának különben is gyenge gyökerét. Nem azt mondom én ezáltal, hogy minden államhivatalnok alkalmaztassék, hanem azt, hogy különösen a nem politikai hatóságok subalternus hivatalnokai — kik közül számtalan becsületes hazafit ujjal mutathatunk ki, — alkalmaztassanak, részint a szakadás megelőzése tekintetéből, részint oly szempontból, mert az ily becsületes hazafiak még érdemeket szereztek magoknak azáltal, midőn nem engedték állomásaikat idegenajku, nem alkalmas egyéneknek át, hanem a legválságosabb körülmények közt is megállották helyüket s különösen a nagyváradí kerületben nagy számmal levő magyarajku tisztviselők erélyességén megtörték a Bach és Nádasdy-féle intézkedések nyilait, nem engedvén meg a német nyelvnek behozatalát mind az utósó napokig, még akkor sem, midőn a nemzeti nyelv kiküszöbölni nem engedése miatt hivataltól elmozdított hivatalnokok helyét oly egyének foglalák el, kik magyar létökre képesek lettek volna sanscrit nyelven is **erledigolni**, hazájuk nemzetüknek hátrányára, kárára és a korszellemnek daczára s kik Bengália fiát is örömeztőbb szemlélték volna körükben, mint a mindenre képes honfitársaikat! Az ilyen hazafiak, mondom, ha csak hazaellenes bünt nem követtek el, nem hogy megvetendőknek, de alkalmazandóknak vélelmeztetnek általam s az egyetértés, pártviszály megelőzése tekintetéből hazafiúi bűnnek tartanám oknélkül kirekesztésöket. — Avagy a történelem lapjait üssem e föl, példákat idézve állításom igazolására? Van e nemzetünk

történetében egyetlen eset, midőn akár a harcz, akár a politika terén eléidézett pártoskodásoknak a nemzetre kedvező következménye lett volna? Tagadom, hogy volna. Ellenben egész sorozatát találjuk azon szánandó kárhozatos egyenellenségnek, midőn a nemzet meghasonlván, önmagát emésztette fogyasztotta! Hogy előbb ne menjék a nemzet másfél százados török igáját eléidézett mohácsi vésznél: vajjon nem a meghasonlásnak róható e föl Szapolyainak azon büne, hogy negyvenezred magával távolról leste a csata kimenetelét? holott egyesült erővel képes lett volna a nemzet ozman ellenét visszaverni s a másfél százados járom elul menekülni! Vagy épen a közelmúlt tekintve: vajjon nem adhatott volna-e a magyar hadsereg még egy csapást az orosz haderőnek — bár ugyan hasztalan és kárhozatos lett volna a honfiui vért tovább folyni engedni — ha egyetértés van annak élén álló férfiai közt?! Szerintem igen; azonban annak hasznos következményeit kétségbe vonom. Vegyük az ellenkezőt. A dicső Hunyadi Mátyás uralkodását, a nemzet nagyságát, boldogságát vajjon mi egyéb segélé elő, mint az egyetértés? Dicső Mátyásunk az irás szavait tartván szem előtt, a pártoskodó s a hont veszélybe dönteni akaró országnagyokat nem megboszulni, hanem elvének s a nemzeti ügynek megnyerni kívánta s tüzte föladataul. A nagy király nemcsak ezt tette, hanem a budai országgyűlésen a rendek elé terjesztvén a hon ügyének ziláltságát s némely nagynak kárhozatos törekvését: késznek nyilatkozott a trónról is lelépni, ha a hon javá úgy kívánja, mely őszinte de erélyes nyilatkozata nemcsak a jelenvoltakra tőn kedvező benyomást, hanem még elleneinek szívét is megnyervén, legfélelme-ebb elleneci Ujlaki, Palóczy, Frangepán, Bánffy s ezeknek messze

elágazó egybeköttetései folytán népezrek tértek meg a király és haza iránti hűségre. És dicső emlékű királynőnk Mária Terézia, nem a nemzet összeforró akarata által menté-e meg a trónt hatalmas ellenétől? De hány történelmi tanúságot hívhatnánk fel állításunk igazolásául azon általános mértani igazságu elvre nézve, hogy csak az egyetértés vezethet célhoz minket.

Félre hát a pártoskodás, boszuállás, egyenetlenkedés fegyvereivel, ehelyett forrjon egygyé szivünk, lelkünk, ha azt akarjuk, hogy a felvirágozzék a haza s legnagyobb fiának jóslata beteljesüljön.

Az ellenünk vétőknek megbocsátani különben is emberi kötelességünk, annyivalinkább kell pedig ezt tennünk, mert itt nem magán egyéni érdek, de a haza és nemzet élete, jövő boldogsága forog kérdésben, már pedig minden becsületes hazafinak jelszava csak az lehet: a haza minden előtt!

Tovább viszem elmefuttatásomat. Ha gyökeresen akarunk orvosolni, a betegségnek alapját kell kinyomozni. Jól tudom, — mert én is a nép közt élek s a közel mult alkotmánytalan élet mozzanatait figyelemmel kísérem, — miszerint az államhivatalnokok iránti ellenszenvet és ingerültséget, a nyelv kérdésén kívül, a jelenleg tetemesen felszökött adónemeknek kivetése, behajtása s hasonnemű intézmények foganatbavétele okozza s népszerű egyének korunkban az tartatik, ki a kormány gépezetének nem kiegészítő része. Azonban vegyük az esetet, ha a legnépszerűbb egyén is jelen körülmények közt hivatalra alkalmaztatik s a még hatályon kívül nem helyezett pátensek és rendeletek végrehajtójául alkalmaztatik: vajjon nem kockáztatja, nem veszti e el népszerűségét? s leend e akkor népszerű hazafi, ha alkotmányos életünk régi

folyamába állítatik vissza egészen? s nem a legnépszerűbb hazafiak lesznek e leggyűlöletesbökké? Igen! de ne feledjük, hogyha az ügynek élére nem állunk, ha az alkotmány interregnuma megszüntével kezeinkbe adott gyepöljét meg nem ragadjuk: ki leend akkor közülünk érzelmeinknek, jogos és törvényes kívánalmainknak tolmácsolója az országgyűlésen s mi módot találunk akkor alkotmányunknak sértellen épségében visszakövetelésére nézve, ha tettek helyett hallgatunk s csak egymásnak panaszlunk?

Tetre tehát fel, gyorsan, egy percznek elvesztése is visszahozhatlan drága! már is vettetik a bujtogatásnak, nemzetiségünket fenyegető viszálykodásnak magva azok által, kik megszoktak minket elleneikül tekinteni s kik miután bekövetkezettnek tudják az időt, midőn tevékenységek, uralkodások teréről leszoríttatnak, legalább meg akarnak boszulni. Tetre fel, gyorsan, nehogy a nemzetnek ezen ellenei oly zavart idézzenek elé, ami szervezésünk nem csekély nehézségére s mind egyénileg, mind általánosan a nagy nemzettömegre nézve, kipótolhatlan veszteségül fogna szolgálni.

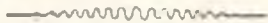
Alakítsuk a megyéket, szorítsuk ki elleneinket, kik egyszersmind a hon elleneivé is váltak, ne tőrjünk, hogy a magyar alkotmányos élet levegőjéhez nem szokott idegenek és rossz hazafiak tovább is rágódjanak a nemzettesten.

Sok oldalról pengettelik azon ohaj is, miszerint az 1848-dik évi status quo állíttassék helyre. Ennek nem vagyok ellene. Azonban meg kell jegyeznünk, miszerint ezen kor férfainak nagy része kidőlt s találkoznak e kornak is fiai, kiket csak a körülmények sodortak a viszonyokba, elv, meggyőződés és hazafiság nélkül s így, ha

tisztán az 1848-diki status quot veszzük zsinórmértékül, nem találunk kellő számmal hazafiakat az előkészöbön álló nagyszerü országos tény bevégezésére; emellett az újabb kornak is vannak férfiai, kik elég képességgel birnak hazánk ügyeinek rendezésére, a hivatalok kezelésére; mindamellett, hogy törvényes téren állhassunk s kezdeményezhessünk: vegyük alapul az 1848-diki status quot, leszorításával azoknak, kik eltántorodtak s hazaellenes bűnöket követtek el.

Teltre tehát! Legyünk egyetértők, hogy megczáfoljuk az „átok fogta meg a magyart“ közpéldabeszédet. Alakítsuk a megyéket, városi és községi hivatalokat, de a becsületesség, hazafiság legyen vezérelvünk, vegyük számításba a jelen körülményeket és legyünk tekintettel a jövőre, csak így lehet boldog a nemzet s így alkalmazhatjuk hazánkra és magunkra a rómainak mondatát: „omne tulit punctum, qui miscuit utile dulci.“

1860. November elején.

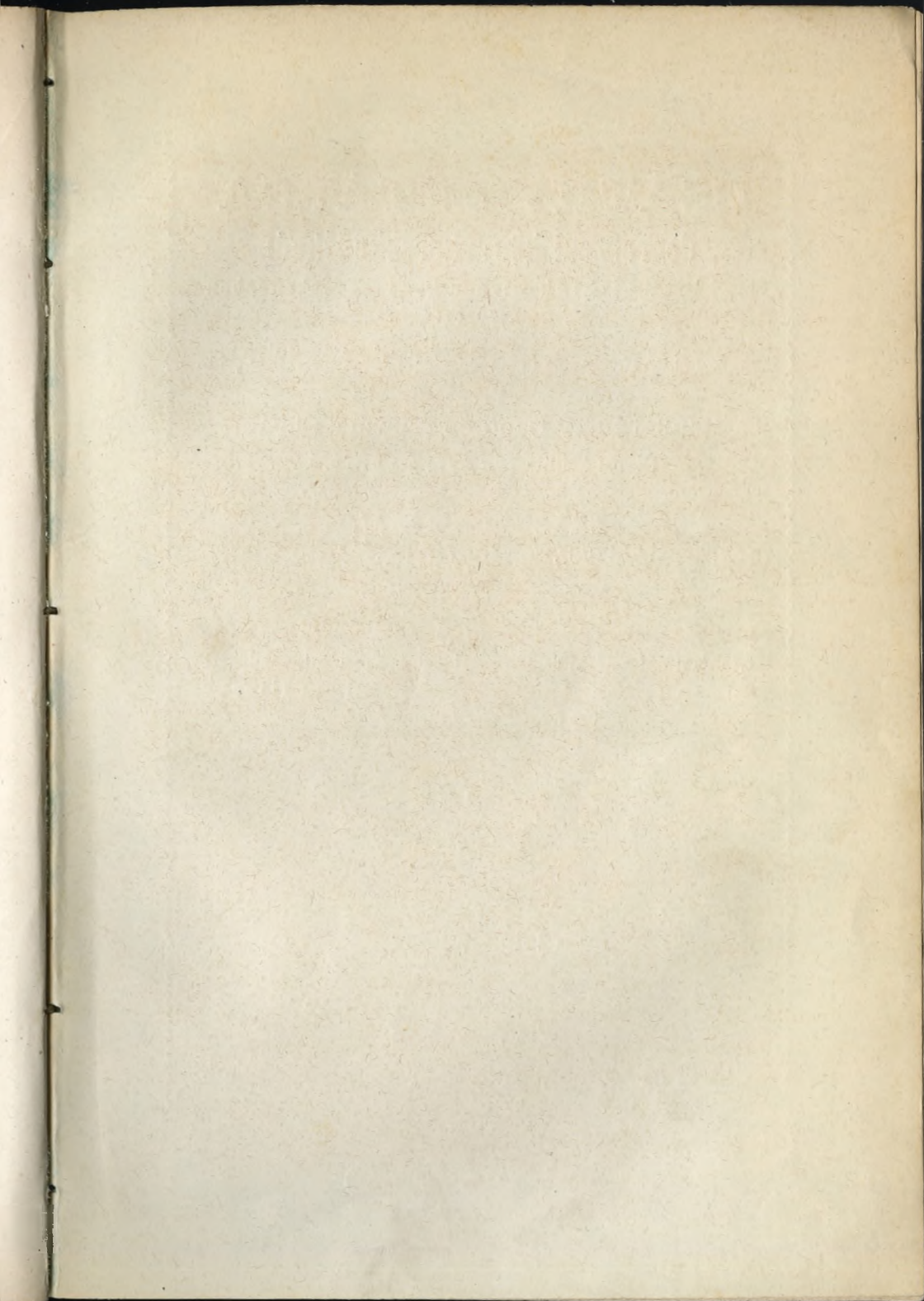

DE BALLAGI GÉZA.

DEBRECZEN.

Nyomatott a város könyvnyomdájában.

1860.

CSÁTHY és TÁRSA
debreczeni könyvkereskedőknél

megjelent s általuk minden könyvkereskedésben
kapható:

Magyar hölgyek életrajza.

Irta

Kulini Nagy Benő és Sárvány Elek.

Diszes kiállításban füzve ára 3 frt o. é.

BÉRANGER DALAI

Magyaritják: Szász Károly, Illéssy György és Mások. Első füzet. Ára 60 kr.

Széchenyi emlékezete.

Irta és a debreczeni casino által 1860. ápril 26. rendezett
Széchenyi gyászünnepély alkalmával felolvasta **Illéssy**
György. — Ára 20 ujk.

DELNŐ.

Regény. irta Vonliarliarsky, magyaritá Sárvány Elek.

Csinosan füzve Ára 1 frt. o. é.

Ajánlják továbbá magukat az irodalom s művészet terén
előforduló minden jelenség gyors és pontos meg-
szerzésére.

Kötött és kötetlen munkák raktára a

MAGYAR,

német és külhoni irodalom minden ágából.

